

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.2.51>**Е. О. Процюк**аспірант кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеського державного університету внутрішніх справ

ПОСТСЛУЖБОВА АНТИКОРУПЦІЙНА ЗАБОРОНА ПРАВочИНІВ: ПРЕДМЕТНИЙ ВИМІР

У статті акцентується на важливій ролі постслужбової антикорупційної заборони правочинів як механізму стримування корупційних чинників, що здатні проявлятися після припинення службової діяльності функціонерів публічного сектору. Звернено увагу на особливе значення трудових договорів та контрактів, оскільки вони виступають одним із найпоширеніших способів формалізації відносин між экс-функціонером і суб'єктом господарювання та можуть широко використовуватися для реалізації прихованих корупційних інтересів. Особливо розкрито сутнісну специфіку заборонених "правочинів у сфері підприємницької діяльності", котрі в нормативних і доктринальних джерелах, а також на практиці, здебільшого виражаються через договірні конструкції, проте водночас охоплюють і односторонні волевиявлення, що здатні генерувати приховані канали для отримання нелегітимних вигод.

Наголошено, що положення п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону України "Про запобігання корупції" не охоплюють групу цивільно-правових договорів про надання послуг (без ознак підприємництва, зокрема – систематичності), а відтак залишають їх поза антикорупційною забороною (як потенційний інструмент прихованих зловживань). Така прогалина, як підкреслено у публікації, виявляється особливо актуальною у світлі тимчасових антикорупційних приписів на період воєнного стану, де все ж встановлено ширший перелік регульованих договорів (передбачено цивільно-правові договори про надання послуг), хоча й не вирішено проблему повного охоплення ризикованих угод.

Визначено, що законодавство України не містить абсолютного блокування на подальшу трудову, професійну чи підприємницьку активність у тій самій галузі: воно лише унеможливорює прямі взаємини із нещодавно підконтрольними суб'єктами (якими экс-функціонер опікувався до звільнення). У порівняльному аспекті з положеннями Конвенції ООН проти корупції та практикою окремих зарубіжних країн зауважено, що вітчизняна модель вирізняється відносною лояльністю, адже зосереджується переважно на блокуванні "домовленостей на майбутнє", без запровадження всеохопної постслужбової заборони.

Ключові слова: антикорупційні обмеження, конфлікт інтересів, трудові договори та контракти, правочин, одностороннє волевиявлення, підприємницька діяльність, цивільно-правова взаємодія, корупційні ризики, воєнний стан, правила пантуфляжу.

Постановка проблеми. Антикорупційне законодавство України значною мірою спрямоване на формування системи заходів, що виключають використання публічної влади в особистих інтересах, не залишаючи осторонь і протидію корупційним ризикам післяслужбового характеру. Однією з виразних форм такого запобігання є постслужбова заборона вчиняти певні правочини особами, що звільнились чи іншим чином припинили публічно-службову діяльність. Так,

відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону України "Про запобігання корупції" (далі – Закону № 1700) колишнім функціонерам публічного сектору заборонено: "протягом року з дня припинення відповідної діяльності **укладати трудові договори (контракти) або вчиняти правочини у сфері підприємницької діяльності** з юридичними особами приватного права або фізичними особами – підприємцями, якщо особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, протягом року до дня припинення виконання функцій держави або місцевого самоврядування здійсню-

вали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців" [1]. Ця норма, як видається, є доволі конкретною у своїх формулюваннях: містить чіткі темпоральні, предметні та контрагентські межі застосування заборони. Водночас при детальнішому аналізі складові відповідного обмеження викликають низку питань і потребують поглибленого теоретичного опрацювання. Один із найбільш суттєвих аспектів стосується саме предметного виміру заборони (чіткого окреслення того, які саме типи правочинів входять до кола недопустимих). "Трудові договори", "трудові контракти" та "правочини у сфері підприємництва" охоплюють переважну частину способів оформлення ймовірної післяслужбової "зацікавленості" (бажаних досягнень/пріоритетів/надприбутків) функціонерів публічного сектору. Однак при більш детальному вивченні галузевого законодавства і можливостей набувати вигоди поза межами сфери підприємництва постає пізнавальне питання: чи достатньо охоплює предмет зазначеної заборони корупційно небезпечні форми потенційної взаємодії экс-функціонера з колишніми піднаглядними чи підзвітними суб'єктами? Аналіз цього аспекту набуває особливої актуальності через те, що будь-яка прогалина у законодавстві може призвести до виникнення нових механізмів корупційних домовленостей. Тож вивчення предметного виміру постслужбової антикорупційної заборони правочинів має не лише теоретичне значення, а й вагомий практичний сенс, дозволяючи належно трактувати існуючий антикорупційний припис, чіткіше визначати варіації корупціогенної взаємодії, сприяти удосконаленню підходів до запобігання такій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наголошуючи на наявності суттєвого публічно- та приватно-правового доктринального підґрунтя для пізнання постслужбової заборони правочинів (віднайденого, зокрема, у працях Бельтюкової Є.М., Гребенюка В.В., Коломоєць Т.О., Колпакова В.К., Хамходери О.П.), змушені констатувати, що тематичне питання предмету відповідного антикорупційного

обмеження (якості його нормативного закріплення) залишається практично не вивченим.

Мета статті полягає у всебічному дослідженні предметних меж антикорупційної постслужбової заборони правочинів, узагальненні доктринальних підходів до їхнього визначення, пошуці недоліків і перспектив удосконалення позитивно-правового закріплення відповідних меж.

Виклад основного матеріалу. Передусім окреслимо, що законодавець вкладає у зміст правочинів, через які розкривається предмет розглядуваного антикорупційного обмеження.

Відповідно до ч. 1 ст. 21 КЗпП України, трудовим договором є угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством про працю, колективним договором і угодою сторін [2]. Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення та організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін (ч. 3 ст. 21 КЗпП України); він (як більш гнучка форма регулювання трудових правовідносин) спрямований на забезпечення умов для прояву ініціативи і самостійності працівника, з огляду на його індивідуальні здібності, професійні навички, підвищення взаємної відповідальності сторін, правову і соціальну захищеність працівника [3, с. 241]. Тобто, "укладення трудового договору (контракту)" у межах розглядуваної заборони означає будь-який вступ в офіційні трудові відносини з фізичною особою-підприємцем чи юридичною особою приватного права, якщо экс-функціонер раніше мав безпосереднє відношення до нагляду чи прийняття інших управлінських рішень щодо цього суб'єкта. Трудові договори й контракти є правочинами, що невіддільно пов'язані з обов'язком викону-

вати роботу за винагороду. Їх включення до сфери антикорупційної постслужбової заборони цілком виправдане, адже в першу чергу колишній посадовець може шукати вигоду, переходячи на роботу до юридичної особи чи фізичної особи-підприємця, які колись перебували в його прямому чи опосередкованому адмініструванні, створювати передумови для подібного переходу ще під час виконання владних функцій.

Що ж до розуміння "правочинів у сфері підприємницької діяльності", які теж прямо названі в п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону № 1700, то згідно загальних приписів ст. 202 ЦК України: "правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори). ... Односторонній правочин може створювати обов'язки лише для особи, яка його вчинила. Односторонній правочин може створювати обов'язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами" [4]. Словосполучення "правочини у сфері підприємницької діяльності" унікальне; воно фактично (у контекстному послугоуванні терміном "правочин") використовується лише антикорупційним законодавством (Законом № 1700, підзаконні акти і методичні документи на його реалізацію) – для охоплення правових дій, орієнтованих на досягнення комерційної мети. Натомість у ГК України слово "правочин" зустрічається лічені рази, що свідчить про орієнтацію господарсько-правових норм переважно на категорію договору як інструменту впорядкування підприємницької діяльності. Тому виникає питання стосовно реальності односторонніх дій, що можуть бути кваліфіковані як "правочини у сфері підприємницької діяльності" (і загалом доречності використання цієї незвичної конструкції, наявності/відсутності додаткового сутнісного навантаження від використання терміну "правочин").

Виходячи зі специфіки підприємництва ("самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення

економічних і соціальних результатів та одержання прибутку" – ст. 42 ГК України [5]), переважна більшість відповідної активності потребує погодження воль двох чи більше суб'єктів. Тому в контексті обмеження, встановленого п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону № 1700, є підстави вважати, що саме "договори" становлять основу забороненого спектра правочинів у сфері підприємництва. Водночас, як на нас, використовуючи універсальний термін "правочин", законодавець хотів охопити і потенційні випадки односторонніх волевиявлень, щоб екс-функціонер не міг скористатися різними перевагами, які йому надасть інша сторона без формального укладення двосторонньої угоди. Зокрема законодавець прагнув передбачити заборону не лише на активні/ініціативні правочини, а й на прийняття/надання вигідних пропозицій, що можуть бути оформлені у вигляді односторонніх дій іншої сторони (яка засвідчує готовність передати майнові права чи кошти). Адже дослідниками визнається (дискутується) ймовірність впорядкування відносин у сфері підприємницької діяльності на основі односторонніх правочинів (публічна обіцянка винагороди, видача довіреності, гарантійного документа чи ліцензії). Як зазначає Бельтюкова Є.М., ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності за своєю правовою природою "є одностороннім правочином, що засвідчує намір ліцензіара надати повноваження на використання об'єкта інтелектуальної власності в обсязі, визначеному ліцензією. Тому у випадку її оформлення як окремого документа для чинності ліцензії достатньо волевиявлення ліцензіара, спрямованого на надання прав на використання результату творчості іншій особі" [6, с. 103]. Отже "правочин у сфері підприємницької діяльності" у контексті антикорупційного законодавства залишається категорією здебільшого договірною типу, але потенційно охоплює й одностороннє волевиявлення у відповідній сфері.

Не дивлячись на зазначене вище, у предметі постслужбової антикорупційної заборони правочинів ми маємо справу з відносно вузькою правовою конструкцією, що охоплює **лише** трудові дого-

вори (контракти) та правочини у сфері підприємництва з упередженням контрагентом – тим, щодо якого экс-функціонер здійснював контроль або прийняття рішень упродовж останнього року. Вважаємо ймовірним виникнення життєвих ситуацій, які несуть ідентичну корупціогенну загрозу, проте формально не підпадають під заборонені правочини. Наприклад, якщо экс-функціонер укладає різноманітні приватно-правові договори, які не належать до сфери підприємництва, але носять майновий характер (дарування, позики без підприємницької цілі тощо) чи створюють організаційні переваги (зокрема, угода спільної діяльності без мети отримання прибутку). Такого роду “непідприємницькі” правочини можуть бути використані для фактичного отримання вигоди (прихованої винагороди за попередню лояльність) або просто бути суттєво бажаними для особи (і тому владно стимульованими функціонером до його звільнення з посади). Проте, формально подібні правочини не належать до кола заборонених.

Так само цивільно-правові договори про надання послуг, що не пов’язані із систематичним отриманням прибутку, не підпадають під категорію “правочини у сфері підприємництва”. Виходить, що экс-посадовець може отримувати грошову чи іншу винагороду на підставі такого договору про надання послуг, і цей факт не порушуватиме заборону, зафіксовану в п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону № 1700, якщо діяльність не має підприємницького характеру (наприклад, не є систематичною). Принагідно зауважимо, що трактування “систематичності” підприємницької діяльності залишається без чіткого нормативного окреслення. До 01.01.2011 діяв Декрет Кабінету Міністрів України “Про податок на промисел”, в якому зазначалося: “У разі коли продаж товарів здійснюється протягом календарного року більше чотирьох разів, така діяльність вважається систематичною і зобов’язує громадян зареєструватися як суб’єкти підприємництва відповідно до чинного законодавства України” (ч. 2 ст. 5) [7]. Тому, 5 і більше разів – критерій “систематичності”, який застосовувався тривалий час вітчизняними судами для ідентифікації підприєм-

ницької діяльності, а подекуди і продовжує застосовуватися після 2011 року, хоча фактично без обґрунтування та без належної нормативної основи. Чинною ж підставою ідентифікації систематичності залишається Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 № 3 “Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності”, в п. 4 якої зазначено: “Під здійсненням особою, не зареєстрованою як суб’єкт підприємництва, будь-якого виду підприємницької діяльності з числа тих, що підлягають ліцензуванню, слід розуміти діяльність фізичної особи, пов’язану із виробництвом чи реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг з метою отримання прибутку, яка містить ознаки підприємницької, тобто провадиться зазначеною особою безпосередньо самостійно, систематично (не менше ніж три рази протягом одного календарного року) і на власний ризик” [8]. Саме таке трактування систематичності переважно застосовують суди [див. 9; 10], що, з огляду на відсутність контекстної деталізації в актах вищої юридичної сили, видається виправданим. Таким чином, можливе укладення по два цивільно-правових договори про надання послуг щорічно і це не буде кваліфікуватись підприємництвом та не охоплюватиметься предметом пост-службової антикорупційної заборони правочинів. Хоча кількість відповідних угод у розглядуваному зрізі не є ключовим фактором, адже корупційні ризики породжуватимуться/втілюватимуться (за наявності умислу) навіть одним договором.

Підтвердження актуальності питання цивільно-правових договорів про надання послуг знаходимо у порівнянні п. 1 ч. 1 ст. 26 із текстом п. 2-8 розділу XIII “Прикінцеві положення” Закону № 1700; останній передбачає, що на період дії воєнного стану заборона займатися іншою оплачуваною діяльністю або підприємницькою діяльністю щодо чинних функціонерів публічного сектору “не поширюється на державних службовців (крім державних службовців категорії “А”), посадових осіб місцевого самоврядування (крім посадових осіб, посади яких віднесені до пер-

шої – третьої категорій), якщо такі особи перебувають у відпустці без збереження заробітної плати або у разі простою, за умови що трудові договори (контракти), цивільно-правові договори про надання послуг або правочини у сфері підприємницької діяльності укладаються з юридичними особами приватного права або фізичними особами-підприємцями, стосовно яких такі державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування протягом останнього року не здійснювали повноваження з контролю, нагляду або підготовки чи прийняття відповідних рішень щодо діяльності цих юридичних осіб або фізичних осіб-підприємців”. Як бачимо, у цитованій тимчасовій нормі застосовано аналогічний (хоча й відносно статусно різних суб’єктів) антикорупційний підхід, але додатково згадуються “цивільно-правові договори про надання послуг”. Такий обсяг регуляції є очевидно ширшим, аніж у п. 1 ч. 1 ст. 26, тому постійно діюча норма відносно вужча за своїм предметом, а отже справді може не охоплювати всі варіанти одержання матеріальних вигод.

Близькість же названих вище антикорупційних регулятивів підтверджує Роз’яснення Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) від 05.12.2022 № 14 “Щодо застосування положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану”. У ньому (п. 4.4 [11]) для з’ясування меж і правил дії п. 2-8 розділу XIII Закону № 1700 рекомендується керуватись прикладами із п. 14.6 розділу 14 Методичних рекомендацій НАЗК “Щодо застосування окремих положень Закону України “Про запобігання корупції” стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції”; усі ж приклади у п. 14.6 стосуються розуміння постслужбових антикорупційних обмежень (ст. 26 Закону № 1700) [12, с. 125-130]. Тобто, між обома приписами дійсно існує сутнісний зв’язок, але тимчасова норма наділена ширшим предметом: додатково охоплює цивільно-правові договори про надання послуг. Натомість, п. 1 ч. 1 ст. 26

не стосується таких непідприємницьких форм договорів, які все ж можуть породжувати корупційні ризики; зазначене обумовлює необхідність законодавчого вдосконалення відповідного припису (розширення його предмету).

П. 1 ч. 1 ст. 26 Закону № 1700 встановлює постслужбове обмеження на певні типи взаємодій із суб’єктами господарювання, які безпосередньо перебували у сфері повноважень посадовця (він здійснював щодо них управлінські функції протягом року до звільнення). Ця норма фокусує увагу саме на конкретному колі контрагентів, із якими екс-функціонер мав офіційні контакти: вони могли стосуватися контролю, нагляду, погодження, санкціонування або інших управлінських дій. У підсумку виникає точковий антикорупційний бар’єр, покликаний перешкодити ситуації, коли особа, користуючись владою, “забезпечує” майбутнє працевлаштування чи вигідну угоду в обмін на сприятливі рішення під час перебування на посаді. Важливо підкреслити, що Закон № 1700 не забороняє колишньому посадовцю працювати чи самому провадити підприємницьку діяльність у певній галузі загалом (через ймовірнісні зв’язки, контакти, знання внутрішніх процесів і припущення про пов’язані з цим ризики). У нормі немає жодного “сліпого” блокування, приміром, на роботу в енергетиці чи фармацевтиці, якщо саме в цій сфері до звільнення функціонер виконував публічні обов’язки. Таким чином, на відміну від жорсткіших підходів (коли екс-чиновнику на певний час взагалі забороняють будь-яку роботу у галузі, де він працював), українське антикорупційне законодавство залишає право колишньому службовцю реалізовувати себе в обраній сфері. Проте для запобігання конфлікту інтересів (протиправним домовленостям, корупційним зв’язкам) забороняє “замовляти” собі місце або угоду у конкретних підприємств, з якими існували тісні службові зв’язки.

Подібний підхід є доволі лояльним до можливостей/прав екс-функціонерів на трудову/підприємницьку активність, адже бореться (за загальним правилом) із корупціогенними ризиками, обумовленими службово-післяслужбовими контактами.

Він не перешкоджає займатися підприємницькою діяльністю (заснувати власну справу) навіть у тій самій галузі, адже корупційний інтерес здебільшого криється в "готових" (підлаштованих на основі владних повноважень) зв'язках з певним суб'єктом. Вітчизняне законодавство цим самим демонструє більш вузьку, селективну заборону, на відміну від логіки п. "е" ч. 1 ст. 12 Конвенції ООН проти корупції, де пропонується здійснювати "запобігання виникненню конфлікту інтересів шляхом установаження обмежень, у належних випадках і на обґрунтований строк, стосовно професійної діяльності колишніх державних посадових осіб у приватному секторі після їхнього виходу у відставку або на пенсію, якщо така діяльність або робота безпосередньо пов'язана з функціями, що такі державні посадові особи виконували в період їхнього перебування на посаді або за виконанням яких вони здійснювали нагляд" [13]. Як можна помітити, конвенція не уточнює коло конкретних суб'єктів, із якими взаємодія вважається забороненою, а натомість допускає загальне обмеження "професійної діяльності" в приватному секторі, прямо пов'язаному із колишніми функціями.

На тлі такої формули міжнародно-правового акта українське законодавство дійсно виявляється більш ліберальним. Вітчизняний модельний підхід не вичерпує всіх можливостей, передбачених Конвенцією ООН проти корупції, яка допускає загальну галузеву рестрикцію. Приклад останньої також зустрічаємо у законодавстві Чеської Республіки, де існує можливість заборони: "прямо чи опосередковано брати участь у бізнесі чи іншій діяльності підприємців після закінчення службових відносин, або бути їхнім партнером чи членом у сфері, яка є ідентичною відповідній сфері послуги, або перебувати в трудових або подібних відносинах з підприємцем у такій сфері" [14]. В Україні ж реалізовано підхід, подібний до канадського, де забороняється впродовж одного чи двох років (залежно від рівня посади) працювати або представляти інтереси будь-якої особи, з якою малися "значущі офіційні відносини" [15, с. 258]. У такий спосіб законодавство не зупиняє доступ експ-

садовця до власної підприємницької або іншої професійної реалізації, але відрізає можливість безпосередньо експлуатувати службово-приватні контакти, здобуті під час перебування у державних органах.

Зауважимо, що описана специфіка вітчизняного регулювання відображає "загальний" рівень законодавства. У деяких сферах чи відомствах діють додаткові або жорсткіші постслужбові обмеження, які мають спеціальний характер і стосуються вузького кола функціонерів. Наприклад, ч. 8 ст. 8 Закону України "Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг" передбачає річну заборону для колишнього члена даного регулятора "мати трудові або інші договірні відносини з будь-яким суб'єктом господарювання, що провадить діяльність у сферах енергетики та/або комунальних послуг" [16]. Як бачимо, обмеження поширюється на всі договірні відносини (а не лише підприємницькі) та на всіх суб'єктів господарювання у сфері (а не лише на тих, щодо яких здійснювались функції управління).

Висвітлені у даній публікації судження свідчать про перспективність подальшого дослідження ідеї розростання предмету антикорупційної постслужбової заборони правочинів у напрямку універсального обмеження галузевої активності – без завчасних висновків про потрібність такого. Вказане дозволяє констатувати відсутність регулятиву (необхідність/зайвість запровадження якого має ще вирішуватись) та підтримати недопустимість штучних офіційно-інтерпретаційних розширень сутності постслужбових антикорупційних обмежень (спотворення їх дійсного змісту шляхом підміни "конкретного" антикорупційного впливу на "загальні" заборони [див. 17, с. 246]).

Висновки. Провівши дослідження предметного виміру постслужбової антикорупційної заборони правочинів можемо висунути декілька підсумкових тверджень: 1) застосована у п. 1 ч. 1 ст. 26 Закону № 1700 незвична термінологічна конструкція "правочини у сфері підприємницької діяльності" не лише охоплює господарські договори, але й унеможлиблює корупці-

огенну лазівку у вигляді односторонніх правочинів у відповідній сфері; 2) позитивно-правове визначення предмета аналізованої заборони вужче, ніж можливий перелік усіх корупційно небезпечних правочинів (зокрема, воно не охоплює цивільно-правові договори про надання послуг, якщо вони не мають підприємницького характеру; нагальність же такого охоплення підтверджується порівняльним аналізом п. 1 ч. 1 ст. 26 та п. 2-8 розділу XIII Закону № 1700); 3) вітчизняна модель антикорупційної постслужбової заборони правочинів носить переважно "точковий" характер, не перешкоджаючи власній підприємницькій чи будь-якій іншій ініціативній діяльності экс-посадовця у відповідній галузі (якщо це відбувається без прямої взаємодії з тими, кого він донедавна контролював або щодо кого ухвалював рішення). Такий підхід, з одного боку, мінімізує ризик зловживань владою (протидіючи конкретним корупційним "домовленостям на майбутнє"), а з іншого – не обмежує экс-функціонера в реалізації права на самостійну професійну і підприємницьку діяльність поза межами колишніх службових відносин. Подібна пропорційність свідчить на користь утримання від поспішного перегляду концепції: актуальним видається розширення "договірного кола" предмету постслужбової антикорупційної заборона правочинів, а не її перетворення на секторну заборону активності (не дивлячись на наявність інакшого міжнародно-правового підґрунтя та зарубіжного досвіду).

Список використаної літератури:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page> (дата звернення: 01.02.2024).
2. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-08. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 01.02.2024).
3. Гребенюк В.В. Контракт у трудовому праві як особливий вид трудового договору. *Право та державне управління*. 2020. № 1. Т. 1. С. 237-242.
4. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 02.02.2024).
5. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 02.02.2024).
6. Бельтюкова Є.М. Правова природа ліцензії на використання об'єктів права інтелектуальної власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2017. Вип. 47. Т. 1. С. 101-103.
7. Про податок на промисел: Декрет Кабінету Міністрів України від 17.03.1993 № 24-93 [втратив чинність]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24-93#Text> (дата звернення: 03.02.2024).
8. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.04.2003 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03#Text> (дата звернення: 03.02.2024).
9. Постанова Бориславського міського суду Львівської області від 08.01.2024 по справі № 438/1896/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116199948> (дата звернення: 03.02.2024).
10. Постанова Корабельного районного суду м. Миколаєва від 07.07.2023 по справі № 488/2009/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112176011> (дата звернення: 03.02.2024).
11. Щодо застосування положень Закону України "Про запобігання корупції" стосовно дотримання обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності в умовах воєнного стану: Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 05.12.2022 № 14. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/12/Rozyasnennya-02.12.2022-po-sum_snytstvu-25-2.pdf (дата звернення: 08.02.2024).
12. Щодо застосування окремих положень Закону України "Про запобігання корупції" стосовно запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, дотримання обмежень щодо запобігання корупції: Методичні рекомендації НАЗК від 12.01.2024 № 2. 138 с. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/Categories/86/57/86570745e63a30e7b41b230d82b07264b565a1c4a7d9d4>

- 829d39f8bee559b73421728918.pdf (дата звернення: 08.02.2024).
13. Конвенція Організації Об'єднаних націй проти корупції від 31.10.2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#o113 (дата звернення: 28.01.2024).
14. Zákon o státní službě ze dne 1. října 2014 № 234/2014: Parlament České republiky. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2014-234#cast3> (дата звернення: 29.01.2024).
15. Науково-практичний коментар Закону України "Про запобігання корупції" / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. Запоріжжя: Гельветика, 2019. 588 с.
16. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016 № 1540-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1540-19#top> (дата звернення: 04.02.2024).
17. Хамходера О.П. Щодо змісту антикорупційної постслужбової заборони на представництво інтересів (спірність позиції НАЗК). *Актуальні проблеми правової науки: матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу*, м. Запоріжжя, 1-2 жовтня 2021 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя: ЗНУ. 2021. С. 243-246.
-

Protsiuk E. O. Post-Service Anti-Corruption Prohibition on Legal Transactions: The Subject-Matter Dimension

This article underscores the critical role of post-service anti-corruption prohibitions on legal transactions as a mechanism for restraining corrupt factors that may emerge once public officials in the public sector discontinue their official duties. Particular attention is given to employment agreements and labor contracts, since they constitute one of the most widespread means of formalizing relations between a former official and a business entity, and may be widely exploited to facilitate concealed corrupt interests. The paper separately reveals the essential specifics of prohibited "transactions in the field of entrepreneurial activity," which, according to normative and doctrinal sources as well as practical observations, primarily manifest in the form of contractual arrangements while concurrently encompassing unilateral expressions of will capable of generating covert channels for obtaining illicit benefits.

It is emphasized that Paragraph 1, Part 1, Article 26 of the Law "On the Prevention of Corruption" does not extend to a range of civil-law service provision agreements lacking entrepreneurial features (including systematic conduct), thereby leaving them beyond the scope of anti-corruption restrictions as a potential conduit for hidden abuses. As noted in the publication, this legislative gap gains particular relevance in light of the temporary anti-corruption provisions introduced during the period of martial law, which, despite introducing a broader set of regulated agreements (including civil-law service provision contracts), still do not resolve the issue of ensuring comprehensive oversight of high-risk deals.

It is established that Ukrainian legislation does not impose an absolute bar on subsequent employment, professional, or entrepreneurial activity in the same sector: it merely prevents direct interactions with entities that were recently subject to the departing official's control. Viewed in comparison with the United Nations Convention against Corruption and certain foreign jurisdictions, the domestic framework is characterized by relative leniency, focusing primarily on preventing "arrangements for the future" rather than imposing an all-encompassing post-employment prohibition.

Key words: *anti-corruption restrictions, conflict of interest, employment agreements and labor contracts, legal transaction, unilateral expression of will, entrepreneurial activity, civil-law interaction, corruption risks, martial law, pantouflage rules (revolving door).*